

Руфіна ДОБРОВОЛЬСЬКА

доктор філософії (PhD),
старший викладач кафедри
вокально-хорової підготовки теорії
та методики музичної освіти,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
rufina.dobrovolska@vspu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-1414-8861>

Ключові слова: університетська освіта Європи та США, музичний терапевт, мистецька підготовка, здоров'язбе-режувальні технології, музикотерапія.

Метою сучасної університетської освіти країн Європи та США є навчання, виховання, гармонійний розвиток та соціалізація високоморальної, духовно розвинутої особистості, яке відбувається з застосуванням здоров'язберігаючих технологій. Великого значення ця мета набуває саме в умовах освітнього простору, оскільки

УДК 378.4.016:[615.85:78](4)
DOI 10.32782/NPU-VOU.2023.3(90).10

СТАН ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОГО СПРЯМУВАННЯ В УНІВЕРСИТЕТАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА США ДО ЗАСТОСУВАННЯ МУЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

© Добровольська Р., 2023

ним охоплюється значна частина населення, яка характеризується відмінностями у культурному рівні, матеріальному статусі, віці. В університетській освіті збільшується чисельність студентів з особливими потребами. Розв'язанню визначених проблем сприяє використання музичної терапії в сучасному університетському просторі, для чого необхідно впроваджувати: висококваліфіковану підготовку кадрів з музичної терапії і освітні проекти та програми в університетах Європи та США. Протягом XX та XXI століття у країнах Європи та США музична терапія стала інтенсивно

впроваджуватись в університетську освіту для активізації освітньої та інтелектуальної діяльності, моделювання здоров'язберезувального навчального середовища, задоволення особливих потреб студентської молоді в інклюзивній освіті, створення середовища STEAM-навчання. На сьогодні науковцями України систематизовано лише окремі аспекти наукового знання щодо музичної терапії, яка впроваджується в зміст сучасної університетської освіти країн Європи та США. Так не узагальнено провідний міжнародний досвід з питань підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності, не обґрунтовано систему заходів щодо залучення здобувачів освіти до цих занять, не систематизовано дані з особливостей змісту занять з засобами музичної терапії.

Наслідком використання музичної терапії в університетському середовищі повинна бути експресія почуттів і позитивні зміни поведінки суб'єктів освіти під час комунікації з оточуючими та рефлексії. Музична терапія розв'язує питання спілкування, покращення мотивації, уваги, поведінки, поліпшення пам'яті і здатності до освіти, впливає на емоційну сферу особистості.

Постановка проблеми. Підготовка фахівців мистецького спрямування в університетах європейського союзу та США має свою історію та передумови.

В США функціонування музичної терапії в університетському освітньому просторі почалось з використання перших навчальних програм в музичному терапевтичному коледжі в 1940-х роках. У 1944 році **University of Michigan** запровадив першу академічну програму з музичної терапії. Університет Канзасу, Чиказький музичний коледж, Тихоокеанський

коледж впровадили музичну терапію у зміст своєї освіти [7].

Австрія у Європейському союзі досягла найбільш значущих результатів з впровадження музичної терапії у зміст сучасної університетської освіти. Так, професійна підготовка музичних терапевтів у Віденському університеті музики та виконавських мистецтв почалася у 1959 році [6]. Зазначимо, що значущих результатів у використанні музичної терапії у університетах на території Європи досягли, окрім Австрії, такі країни, як Великобританія та Латвія [3].

Іспанія хоч і має давню історію використання музики в терапевтичних цілях, але сьогодні музична терапія як професія та дисципліна не стали консолідованими та інтегрованими в систему освіти та охорони здоров'я. Стан підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Іспанії до застосування музичної терапії у професійній діяльності найбільш притаманний для більшості країн Євросоюзу.

Аналіз досліджень. Аналізуючи програми бакалаврів в Австрії та США, можемо зазначити, що конгруентністю цих програм є направлення професійної освіти: навчання з музики, основ психології та психотерапії, основ медицини. Різниця програм у тому, що в Австрії бакалаврів навчають за такими напрямками: наукова робота та дослідження в галузі музичної терапії та суміжних наук (відповідний напрямок в університетах США включено до програми магістрів), а такі напрямки, як правові, інституційні та психосоціальні рамки й етика, робота в групі, у програмах США відсутні. Але в університетах США приділяється багато часу загальноосвітній підготовці музичних терапевтів бакалаврів. Підкреслимо, що найбільш глибокою є бакалаврська програма, що рекомендована АМТА університетам США. В стандартах підготовки АМТА чітко визначено співвідношення між різними напрямками підготовки. Зазначимо, що тільки в стандартах АМТА спостерігається чітка структурованість, різноманітність та розроб-

леність напрямків підготовки майбутніх музичних терапевтів-бакалаврів. Зазначимо велику кількість часу, що надається американськими навчальними програмами стажуванню (стажування повинно тривати не менше 900 годин або будь-який більший проміжок часу, необхідний для виконання вимог клінічної підготовки до 1200 годин).

Аналізуючи програми до отримання ступеня доктора в університетській освіті Австрії та США, ми визначили, що доступно викладено програми підготовки музичних терапевтів цього ступеня тільки в університетах США. Підкреслимо, що в Австрії ступень доктора можна отримати лише у Віденському університеті музики та виконавських мистецтв.

В США як такої програми докторського ступеня з музичної терапії, схваленого АМТА немає, – є тільки рекомендації АМТА, але багато університетів пропонують підготовку з музичної терапії разом із докторантурою у суміжних академічних областях. Так, у Нью-Йоркському університеті Стенфорда є 2 програми доктора музичної терапії: «Навчальна програма PhD, музична освіта: для викладачів коледжів та університетів»; «Доктор філософії, музична освіта зі спеціалізацією у музичній терапії» [4; 5].

Крім цього, факультет музикотерапії Нью-Йоркського університету Стенфорда пропонує здобувачам освіти низку різноманітних навчальних програм. Окрім магістерської програми з музичної терапії та докторських програм, факультет пропонує: літні музичні програми з музичної терапії Нордоффа-Робінса; курс «Актуальні проблеми музичної терапії»; курс «Розвиток теорії у музичній терапії»; курс «Ключові концепції музичної терапії»; вивчення вокальної майстерності зі спеціалізацією у музичному театрі; курс «Клінічна імпровізація у музичній терапії»; стажування з музичної терапії у галузі клінічної спеціалізації студентів; літній інтенсивний курс музичної терапії; курс «Голос у музичній терапії». Таким чином, можемо констатувати

на прикладі Нью-Йоркського університету Стенфорда, що університетська освіта США в галузі музичної терапії пропонує здобувачам освіти ретельно розроблені програми підготовки, які ґрунтуються на великому досвіді наукових досліджень та практичних напрацювань у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що у Європейському союзі за всіма показниками провідною університетською освітою є навчання музичного терапевта в Австрії. Але підготовка фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності за багатьма критеріями є більш розвинутою в університетах США. Освітній простір Іспанії з впровадження музичної терапії у зміст університетського навчання є більш типовим для інших країн Європейського союзу.

Як зазначалось раніше, вважається що дуже розвинута музична терапія у соціокультурному просторі США, Австрії, Великобританії та Латвії. Але ретельне дослідження показало, що таке ствердження відноситься до признання і регулювання в цих країнах професії музичного терапевта на законодавчому рівні. Тому, на нашу думку, для ефективного функціонування музичної терапії в соціокультурному та освітньому університетському просторі країн Європейського Союзу та США дуже важливим є управління і регулювання цих питань на національному законодавчому рівні.

Нами визначено, що в такій маленькій країні, як Латвія (2 млн. населення), ліцензованих музичних терапевтів – 45. Це дуже велике досягнення для країни. В такій країні, як Великобританія, кількість ліцензованих музичних терапевтів сягає 883. Це свідчить про те, що кількість ліцензованих музичних терапевтів в країні є одним з головних показників ефективного функціонування музичної терапії в соціокультурному та освітньому просторі.

Таблиця 1 відображає стан розвитку музичної терапії в університетах Європи.

Аналізуючи стан підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах

Таблиця 1

Стан розвитку музичної терапії в університетах Європи

Країна	Спілки	Освітні заклади	Освіта	Кількість	Юридичне визнання	Регулювання	Юридична сертифікація	Сертифікація
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Австрія	2	3	Бакалавр Магістр Доктор	348	Є	Є	є	-
Бельгія	2	2	Бакалавр Магістр Доктор	103	немає	немає	немає	Є
Болгарія	1	-	-	35	немає	немає	немає	Є
Хорватія	1	-	-	50	немає	немає	немає	Є
Кіпр	1	-	-	22	Є	Є	?	?
Чеська Республіка	1	1	Магістр	150	немає	немає	немає	Є
Данія	1	1	Бакалавр Магістр Доктор	122	Є	немає	немає	немає
Естонія	1		Магістр	55	Є	немає	є	-
Фінляндія	1	5	Бакалавр Магістр Доктор, приватний диплом	200	Є	немає	немає	Є
Франція	1	4	Магістр Університетський диплом Профес. сертифікат	331	немає	немає	немає	Є
Німеччина	4	14	Бакалавр Магістр Доктор Кваліф. сертифікат Проф. кваліфікація	1767	немає	немає	немає	Є
Греція	2	2	Магістр	86	немає	немає	немає	немає
Угорщина	1	2	Диплом вищої освіти Спеціалізація	56	Є	немає	немає	Є
Ісландія	1	-	-	10	немає	немає	немає	немає
Ірландія	1	1	Магістр Доктор	250	немає	немає	немає	Є
Ізраїль	1	3	Магістр	130	немає	немає	немає	Є
Італія	4	13	Бакалавр Магістр Проф. кваліфікація	469	Є	Є	немає	немає
Латвія	1	2	Магістр	45	Є	Є	є	-
Литва	1	1	Магістр	44	Є	часткове	є	немає

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Люксембург	1	-	-	23	немає	немає	немає	€
Нідерланди	1	9	Бакалавр Магістр Доктор	700	немає	немає	немає	€
Норвегія	1	1	Бакалавр Магістр Доктор	350	немає	немає	немає	€
Польща	1	5	Сертифікат Бакалавр Магістр Доктор	60	немає	немає	немає	€
Португалія	1	1	Магістр	50	немає	немає	немає	€
Румунія	1	-	-	6	немає	немає	немає	€
Сербія	1	1	Сертифікат	9	€	немає	немає	€
Словенія	1	1	Сертифікат	10	немає	немає	немає	немає
Іспанія	10	10	Магістр Сертифікат	712	€	€	немає	€
Швеція	1	3	Бакалавр Сертифікат	134	немає	немає	немає	€
Швейцарія	1	4	Магістр Диплом	304	€	немає	немає	немає
Туреччина	1	-	-	30	немає	частково	частково	немає
Україна	1	-	-	7+11	немає	немає	немає	немає
Великобританія	1	8	Магістр Доктор	883	€	€	€	-

Європейського Союзу до застосування музичної терапії у професійній діяльності, ми спиралися на наступні критерії: кількість спілок, об'єднуючих музичних терапевтів за професійними, науковими чи навчальними ознаками; кількість освітніх закладів, що готують фахівців у сфері музичної терапії; ступінь професійної підготовки; кількість зареєстрованих музичних терапевтів, які входять у ЕМТС; юридичне визнання (як закон визнає цю діяльність, наприклад, музична терапія фігурує у статистичному кодуванні, вказана як альтернативна медична професія тощо); регулювання (закон

чітко визначає, умови діяльності музичного терапевта, наприклад, здобуття ступеня магістра, проходження процесу сертифікації, підтримка супервізії та продовження годинника професійного розвитку); юридична сертифікація або реєстрація (яка може бути юридично закріплена, наприклад, сплата штрафу за проведення занять музичною терапією без реєстрації); сертифікація або реєстрація, накладена асоціацією музичної терапії або арт-терапії без юридичних наслідків.

Беручи до уваги юридичне визнання чи юридичну сертифікацію, зазначимо,

що, наприклад, австрійський закон про музичну терапію не тільки встановлює вимоги до музичних терапевтів та регулює їх діяльність, але й встановлює відповідальність музичних терапевтів. Музичні терапевти, які мають право на професійну діяльність, повинні придбати страховку відповідальності у страховика, який має право на ведення бізнесу в Австрії, для покриття вимог про відшкодування збитків, що виникають внаслідок професійної діяльності, та підтримувати її протягом усього терміну дії їх права на професійну діяльність. Мінімальна страхова сума має становити 400 000 євро на кожний страховий випадок [1].

Кожна країна має свої особливості надання освітніх послуг в сфері музичної терапії. Наприклад, тільки у Франції можна отримати як диплом магістра музичної терапії так і національний університетський диплом (DU), ступінь якого відповідає обмеженій області, для тимчасових чи професійних цілей; в Угорщині – здобувачі освіти отримують диплом про вищу освіту та професійну спеціалізацію; у Фінляндії – разом зі ступенями бакалавра, магістра, доктора здобувачі можуть отримати приватний диплом.

Підкреслимо, що Україна тільки нещодавно долучилась до ЕМТС, Асоціація Музикотерапевтів України була заснована 24 листопада 2019 року. На сьогодні кількість асоційованих членів становить сім музичних терапевтів-засновників з яких троє – почесні члени-засновники з Австрії та США. Також до асоціації входять 11 позаштатних членів-кандидатів. Таким чином, Україна на самому початку шляху впровадження музичної терапії у зміст сучасної університетської освіти.

З таблиці можемо виділити тільки три європейські країни, які відповідають критеріям юридичного визнання, регулювання, юридичної сертифікації, – Австрія, Латвія, Великобританія. На перший погляд ці країни дуже відрізняються за кількістю музичних терапевтів, за часом

розвитку музичної терапії, за кількістю населення, за обсягом фінансування, але ці країни реалізували умови, що ведуть до найкращої підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах до застосування музичної терапії у професійній діяльності.

Можемо зазначити, що за всіма обраними критеріями США є світовим лідером з впровадження музичної терапії у зміст сучасної університетської освіти. Це підтверджується бібліометричним аналізом музичної терапії, проведеним китайськими дослідниками К. Li, L. Weng, X. Wang. Дослідники відводять США 36% світових досліджень в галузі музичної терапії, до десятки найкращих університетів, які зробили найбільший внесок у дослідження в галузі музичної терапії, вони відносять п'ять американських університетів [2].

Наше дослідження зосередило увагу не тільки на провідних університетах США та Австрії, а й на університетах Іспанії, які мають досить довгу історію впровадження музичної терапії (перші згадки про терапевтичне використання музики в Іспанії датуються 18 століттям) та які на сучасному етапі характеризуються динамічним розвитком впровадженням музичної терапії в університетську освіту. Так, на зустрічі Міністерства охорони здоров'я з робочою групою з регулювання музичної терапії в Іспанії 22 жовтня 2020 року були висунуті аргументи на користь того, щоб музичну терапію вважали медичною професією (як це відбувається в інших країнах, наприклад, США та Австрії), щоб адміністрація могла вжити до цього необхідних заходів. Представники міністерства пояснили, що кроки, які робляться в Іспанії, є позитивними (процес REMTA, університетська підготовка у формі магістратури, зростаюча наукова база), але наполягали на тому, що негайний спосіб стати на бажаний шлях – якнайшвидше досягти переведення навчання музичній терапії в більш широкий формат, у вигляді повного університетського ступеня [9].

Як видно з таблиці 2.3, в Іспанії налічується ліцензованих 713 музичних терапевтів, зареєстрованих у 10 різних об'єднаннях, що входять до ЕМТС. Таке становище ускладнює консолідованість дисципліни і професії музичного терапевта, ускладнює інтегрування музичної терапії в систему університетської освіти і охорони здоров'я. Сучасні іспанські науковці **P. Sabbatella** і **M. Mercadal-Brotons** стверджують, що для підвищення якості підготовки фахівців з музичної терапії в університетах Іспанії також необхідно збагачувати та оновлювати знання в цієї сфері, для чого потрібно регулярно проводити якісні дослідження музичної терапії в Іспанії. Науковці зазначають, що сучасний рівень підготовки музичних терапевтів є недостатнім, а клініцистів працює дуже мало [8].

Дослідники пропонують рішення цих проблем. Так, пропонується створити університетську робочу групу для складання плану досліджень, можливо, у співпраці з АЕМР, з метою просування етичних питань дослідницької діяльності, наставництва докторських дисертацій, а також підвищення якості та надійності результатів досліджень, проведених іспанськими музичними терапевтами [3].

Таким чином, зазначимо, що існує потреба у професійній єдності іспанських музичних терапевтів. Організація Національних конгресів кожні два роки надає важливу можливість для професійного обміну та зростання музичних терапевтів. Але багато музичних терапевтів все ще вважають себе окремими особами з приватними інтересами, а не членами професійної групи з її колективними інтересами. З іншого боку, ця тенденція до індивідуальності підкреслює необхідність організації як професійної групи для досягнення юридичного та інституційного визнання. Це забезпечило б найкращу підтримку всім музичним терапевтам в Іспанії та допомогло б їм повністю інтегруватися в освітнє, громадське та медичне середо-

вище. В Іспанії існують асоціації музичної терапії з різними цілями і завданнями, які перешкоджають спільній роботі над розвитком професії як колективу, маючи часто конкуруючі інтереси. Це затримує досягнення певних цілей, які можуть призвести до визнання професії та ефективної підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Іспанії щодо застосування музичної терапії у професійній діяльності.

Висновки. Проаналізувавши стан підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США, можемо визначити, що музична терапія в цих країнах продовжує свій шлях до професіоналізації, як і будь-яка інша дисципліна, але в таких країнах, як США, Австрія, Латвія, Великобританія, впровадження музичної терапії у зміст сучасної університетської освіти відбувається більш ефективно. Підготовка фахівців мистецького спрямування в університетах до застосування музичної терапії в професійній діяльності – це тривалий процес, на який впливають соціальні, економічні, освітні та культурні аспекти кожної країни. При цьому великого значення набувають професійні об'єднання музичних терапевтів, які сприяють нормативному розвитку музичної терапії в країнах, регулюючи навчальні, професійні, трудові та етичні аспекти шляхом проведення певних заходів, проведення досліджень та створення технічної документації. Впровадження регулюючих та контролюючих професійних організацій музичних терапевтів сприяє підвищенню цінності безперервного навчання музичних терапевтів та обізнаності суспільства про існування професійно кваліфікованих музичних терапевтів. Одним з найважливіших кроків на цьому шляху до професіоналізації є затвердження законів про професійну практику музичної терапії в країнах. Однак перед цим важливим кроком є розробка конкретних та визначених завдань, серед яких – усвідомлення музичними терапевтами

та студентами музичної терапії історично-го розвитку та здійснених фундаментальних дій, щоб вони могли присвятити свої зусилля подальшому розвитку, а не повторювати вже здійснені та закріплені дії, і таким чином сприяти більшому відсотку успіху в консолідації музичної терапії як професії в кожній країні. Здобувачі освіти з музичної терапії та діючі музичні терапевти повинні розвиватися в цьому сен-

сі, беручи за орієнтир основи, закладені країнами, що досягли найбільшого успіху з підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності (США, Австрія, Латвія, Великобританія), на користь професійної та академічної консолідації музичної терапії, підтримуючи етичну поведінку, здатність до діалогу та організованої роботи для спільного блага.

ЛІТЕРАТУРА

1. Federal Ministry of Labour, Social Affairs, Health and Consumer Protection. (n.d.). Musiktherapeutenliste [List of Music Therapists]. October 11, 2019. Retrieved from: <http://www.musiktherapeutenliste.at> (Last accessed: 10.01.2023).

2. Li K, Weng, L., & Wang, X. (2021). The State of Music Therapy Studies in the Past 20 Years: A Bibliometric Analysis. *Frontiers in Psychology*. 2021 Vol.12. doi: 10.3389/fpsyg.2021.697726. Retrieved from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8222602/> (Last accessed: 16.01.2023).

3. Melissa Mercadal-Brotons, Patricia L. Sabbatella, & María Teresa Del Moral Marcos. (2017). Music therapy as a profession in Spain: Past, present and future. *Approaches: An Interdisciplinary Journal of Music Therapy*. 2017. Vol. 9 (1). P. 111–119. Retrieved from: https://www.academia.edu/18657723/Music_therapy_as_a_profession_in_Spain_Past_present_and_future (Last accessed: 12.01.2023).

4. NYU Steinhardt. PhD, Music Education: For College and University Faculty. Retrieved from: <https://steinhardt.nyu.edu/degree/phd-music-education-college-and-university-faculty/curriculum> (Last accessed: 15.01.2023).

5. NYU Steinhardt. DOCTOR OF PHILOSOPHY Music Education with a Specialization in Music

Therapy. Retrieved from: <https://steinhardt.nyu.edu/degree/phd-music-education-specialization-music-therapy> (Last accessed: 16.01.2023).

6. Phan, Quoc, E., Riedl, H., Smetana, M., & Stegemann, T. (2019). Zur beruflichen Situation von Musiktherapeut:innen in Österreich: Ergebnisse einer Online-Umfrage [Music therapy in Austria: A national survey study on the professional situation of music therapists]. *Musiktherapeutische Umschau*. Vol. 40, № 3. S. 236–248. Retrieved from: <https://doi.org/10.13109/muum.2019.40.3.236>.en (Last accessed: 10.01.2023).

7. Richard M. Graham. (1974). The Education of the Music Therapist. *College Music Symposium*. Vol. 14. pp. 50–59.

8. Sabbatella, P., & Mercadal-Brotons, M. Musicoterapia en España: Situación Profesional y Laboral. Actualización 2012. En M. Pérez Eizagirre (Coord.), Actas del IV Congreso Nacional de Musicoterapia. La Musicoterapia como profesión emergente en el nuevo contexto social. Madrid: Editorial Fundación Musicoterapia y Salud. 2014.

9. Vicente Alejandro March Lujan Musicoterapia no Século XXI na Espanha: situação e desenvolvimento profissional, formativo e associativo. *ANO XXIII – NÚMERO 32 – EDIÇÃO COMEMORATIVA 25 ANOS – 2021*. <https://doi.org/10.51914/brjmt.32.2021.386>